

SENAT DE BELGIQUE**SESSION DE 1979-1980**

12 JUIN 1980

**Projet de loi modifiant
l'article 351 du Code judiciaire**

RAPPORT
FAIT AU NOM DE LA COMMISSION
DE LA JUSTICE
PAR M. LALLEMAND

En sa séance publique du 10 janvier 1980, la Chambre des Représentants a adopté à l'unanimité le projet de loi modifiant l'article 351 du Code judiciaire.

Cet article trouve son origine dans les articles 33 et 34 du décret du 6 juillet 1810.

La pratique des mercuriales relève donc d'une tradition séculaire, consacrée par les diverses lois d'organisation judiciaire et qui l'ont depuis le décret napoléonien, imposée jusqu'à ce jour.

La mercuriale relève d'un genre hybride. Elle est demeurée marquée par les traditions oratoires des rentrées judiciaires mais c'est moins la majesté du style que la qualité des réflexions magistrales sur les problèmes juridiques de l'heure qui en a sauvé l'intérêt.

Ont participé aux travaux de la Commission :

Membres effectifs : MM. de Stexhe, président; Bonmariage, Cooreman, De Meyer, Mme De Pauw-Deveen, MM. Goossens, Lindemans, Moureaux, Mme Nauwelaerts-Thues, MM. Nutkewitz, Paulus, Pede, Mme Pétry, M. Piot, Mme Remy-Oger, M. Seeuws, Mme Staels-Dompas, MM. Verbist, Wathelet et Lallemand, rapporteur.

Membres suppléants : MM. De Kerpel, Deleeck, Egelmeers, Féaux, Flagothier, Hoyaux, Lecoq, Mme Mayence-Goossens, MM. Toussaint M., Vanderborght et Waltniel.

R. A 11706*Voir :***Document du Sénat :**

360 (1979-1980) : N° 1.

BELGISCHE SENAAAT**ZITTING 1979-1980**

12 JUNI 1980

**Ontwerp van wet tot wijziging
van artikel 351 van het Gerechtelijk Wetboek**

VERSLAG
NAMENS DE COMMISSIE VOOR DE
JUSTITIE UITGEBRACHT
DOOR DE HEER LALLEMAND

Ter openbare vergadering van 10 januari 1980 heeft de Kamer van Volksvertegenwoordigers het ontwerp van wet tot wijziging van artikel 351 van het Gerechtelijk Wetboek met algemene stemmen aangenomen.

Dat artikel vindt zijn oorsprong in de artikelen 33 en 34 van het decreet van 6 juli 1810.

Het houden van mercuriales is dus al een meer dan honderdjarige traditie, bekrachtigd door de verschillende wetten betreffende de rechterlijke organisatie, die sedert het napoleontische decreet tot stand kwamen.

De mercuriale is van hybridische aard. Ze is nog steeds gekenmerkt door de oratorische tradities van de opening van het gerechtelijk jaar, maar het is niet zozeer de verhevenheid van stijl als wel de degelijkheid van de beschouwingen over de rechtsspraak van de hoven en rechtbanken en over de juridische problemen van het ogenblik, die maakt dat de mercuriale haar betekenis niet verloren heeft.

Aan de werkzaamheden van de Commissie hebben deelgenomen :

Vaste leden : de heren de Stexhe, voorzitter; Bonmariage, Cooreman, De Meyer, Mevr. De Pauw-Deveen, de heren Goossens, Lindemans, Moureaux, Mevr. Nauwelaerts-Thues, de heren Nutkewitz, Paulus, Pede, Mevr. Pétry, de heer Piot, Mevr. Remy-Oger, de heer Seeuws, Mevr. Staels-Dompas, de heren Verbist, Wathelet en Lallemand, verslaggever.

Plaatsvervangers : de heren De Kerpel, Deleeck, Egelmeers, Féaux, Flagothier, Hoyaux, Lecoq, Mme Mayence-Goossens, de heren Toussaint M., Vanderborght en Waltniel.

R. A 11706*Zie :***Gedr. St. van de Senaat :**

360 (1979-1980) : N° 1.

Les études que la loi impose ainsi aux procureurs, ont sans doute entretenu une maîtrise rhétorique du droit et une aptitude à la synthèse qui ajoutent aux fonctions magistrales le lustre des grands corps.

Toutefois, ainsi que l'exposé des motifs le relève avec plus de résignation que d'enthousiasme, les magistrats, encombrés par des tâches de plus en plus nombreuses, souhaitent être déchargés de ces devoirs traditionnels de réflexion, compromis comme tant d'autres par les urgences qui parasitent la sérénité de leurs charges...

Le temps contre les usages ! Voilà un beau sujet de rentrée mais que, sans doute, l'on n'entendra guère.

Un censeur rigoureux eût pu toiser ces reculs et faisant de l'état désenchanté de la magistrature une tribune contestataire, rappeler à ces magistrats qu'un investissement excessif dans les pratiques administratives dégrade le goût de la réflexion fondamentale. Il eût pu souligner que la qualité du pouvoir se fonde d'abord sur celle du discours que l'on tient sur son exercice et qu'il n'est pas d'autorité incontestable qui ne tire sa force persuasive de l'aventure maîtrisée d'une parole. Mais celle-ci, assurément, ne peut être imposée.

Le projet de loi a donc, par avance, récusé ce censeur. Et pour en accuser l'irréalisme, leurs auteurs sont passés subtilement de la considération des qualités magistrales à l'appréciation de la quantité des affaires. L'autorité judiciaire, affirment-ils est en effet confrontée « avec un volume des tâches toujours croissant ». On lira ainsi que cette inflation surprend et accule les magistrats à refuser « un travail supplémentaire considérable ».

Le projet a donc tenu compte de l'évolution des pratiques, mais le débat en Commission a mis en évidence plusieurs exigences restrictives.

Plusieurs membres ont souligné que si les procureurs généraux près les Cours d'appel n'avaient plus l'obligation « de prononcer un discours sur un sujet de circonstance », encore conviendrait-il qu'ils rendent compte de la manière dont la justice a été rendue dans l'étendue du ressort de la Cour d'appel.

Suivant en cela l'opinion exprimée par M. le Ministre de la Justice, la plupart des membres de la Commission ont souhaité que ce rapport soit élaboré et que sans céder à ces jugements qui habillent les réalités d'une complaisance de bon aloi, il veille à donner à la Justice l'image la plus fidèle.

Certains membres, soucieux de ne pas en compromettre l'importance ont même souhaité que l'usage des mercuriales soit supprimé mais ils n'ont pas été suivis par la majorité de la Commission.

D'autres ont, au contraire plaidé pour leur maintien, souhaitant que les procureurs généraux développent un des volets du rapport qu'ils auront, au préalable, fait devant l'assemblée.

De studies die de procureurs krachtens de wet verplicht zijn te maken hebben ongetwijfeld de retorische beheersing van het recht en de zin voor synthese onderhouden die het gerecht tooien met de glans van de grote korpsen.

Maar, zoals de memorie van toelichting met meer gelatenheid dan geestrikt opmerkt, wensen de magistraten, die hoe langer hoe meer taken te vervullen hebben, te worden ontheven van die traditionele bezinningsplicht, welke evenals vele andere, wordt doorkruist door het spoedeisend karakter van een aantal zaken die hun bezadigdheid aantast.

De tijd verdringt de gebruiken ! Dit zou een mooi onderwerp kunnen zijn voor een openingsrede, die wij wel nooit zullen horen uitspreken.

Een strenge censor had die teruggang scherp op de korrel kunnen nemen; hij had tegen de moedeloosheid bij de magistratuur kunnen uitvaren en erop wijzen dat te veel tijd besteed aan administratief werk de lust tot bezinning op fundamentele problemen afstompt. Hij had kunnen onderstrepen dat goede gezagvoering allereerst berust op goede redevoeringen over de uitoefening van het gezag en dat er geen onbetwistbaar gezag bestaat dat zijn overredingskracht niet put uit het beheerste avontuur van het woord. Maar natuurlijk kan niemand daartoe worden gedwongen.

Het ontwerp van wet heeft die censor dus bij voorbaat gewraakt. En om zijn gebrek aan werkelijkheidszin te doen uitkomen, zijn de makers van het ontwerp van beschouwingen over de magistrale eigenschappen op subtiële wijze overgestapt naar een waardering van de hoeveelheid te behandelen zaken. De rechterlijke overheid, zo stellen zij immers, staat voor « taken die voortdurend in omvang toenemen »; deze voortdurende toeneming verrast en dwingt de magistraten al dat vele bijwerk te weigeren.

In het ontwerp is derhalve rekening gehouden met de evolutie in de praktijk, maar tijdens de commissiewerkzaamheden zijn verschillende restrictieve voorwaarden gesteld.

Verscheidene leden hebben onderstreept dat indien de procureurs-generaal bij de hoven van beroep, niet meer verplicht zouden zijn « een rede te houden over een bij de gelegenheid passend onderwerp », zij toch verslag zouden moeten doen van de wijze waarop recht is gesproken binnen het gebied van het Hof van beroep.

De meeste leden van de Commissie hebben, zich aansluitend bij de mening van de Minister van Justitie, de wens uitgesproken dat het een uitvoerig verslag zou zijn, dat een zo getrouw mogelijk beeld van de justitie zou geven, zonder te verglijden in een beoordeling die de feiten met een welvoeglijke inschikkelijkheid tegemoet treedt.

Om het belang daarvan niet in het gedrang te brengen stelden sommige leden zelfs voor het gebruik van de mercuriales af te schaffen, maar zij werden niet gevolgd door de meerderheid van de Commissie.

Anderen daarentegen wilden het gehandhaafd zien en wensten dat de procureurs-generaal nader zouden ingaan op een van de onderdelen van het aan de vergadering uitgebrachte verslag.

Il fut souhaité aussi que les procureurs généraux puissent déléguer à un avocat général le souci de faire le rapport sur la manière dont la justice est rendue comme cela est prévu pour les mercuriales.

Mais la grande majorité des membres de la Commission a estimé, au contraire, qu'il importait que ce soient les chefs de corps des parquets généraux qui expriment en personne la conception qu'ils se font des pratiques judiciaires.

C'est la raison pour laquelle la faculté de délégation expressément prévue pour les mercuriales n'a pas été étendue aux rapports qui doivent être faits sur la manière dont la justice a été rendue.

C'est pour répondre à ce souci que le projet original a été modifié. Par inadvertance fâcheuse l'exposé des motifs ne signale pas que l'avis du Conseil d'Etat, reproduit au document 382 (79-80)-1, se rapporte à un texte différent de celui qui a été voté par la Chambre des Représentants.

Le Gouvernement a, en effet, modifié le texte original, après avoir pris connaissance de l'avis du Conseil d'Etat.

Enfin, la Commission a souhaité que soit rapidement déposé un projet ou une proposition de loi prévoyant la tenue d'une assemblée générale et publique des Cours du travail, après les vacances judiciaires et précisant les discours qui devraient y être prononcés.

Des vœux pressants ont été émis en ce sens par les représentants des Cours du travail, et que mobilise un juste souci de leur donner un éclat qui se puisse comparer à celui des cours d'appel.

Ainsi donc, sauf à connaître des rentrées judiciaires sans discours et des assemblées magistrales n'ayant pour toute expression que la parousie d'une dignité silencieuse, de nouveaux appels à la parole se susciteront encore. Les mercuriales ont toujours un avenir même s'il est devenu facultatif...

L'article unique a été adopté par 16 voix et 2 abstentions.

Le présent rapport a été approuvé à l'unanimité des 18 membres présents.

Le Rapporteur,
R. LALLEMAND.

Le Président,
P. de STEXHE.

Nog anderen stelden voor dat de procureurs-generaal aan een advocaat-generaal zouden kunnen opdragen verslag uit te brengen over de wijze waarop recht werd gesproken, zoals bepaald is voor de openingsredes.

Maar de grote meerderheid van de Commissie achtte het van belang dat de korpschef van de parketten-generaal persoonlijk hun mening te kennen zouden geven over de werkwijze van het gerecht.

Daarom werd de mogelijkheid van delegatie, waarin uitdrukkelijk is voorzien voor de openingsrede, niet uitgebreid tot het verslag dat moet worden uitgebracht over de wijze waarop recht is gesproken.

Te dien einde werd het oorspronkelijk ontwerp gewijzigd. In de memorie van toelichting is ten gevolge van een jammerlijke vergissing niet medegedeeld dat het advies van de Raad van State, opgenomen in Gedrukt Stuk 382 (79-80)-1 betrekking heeft op een andere tekst dan die welke de Kamer van Volksvertegenwoordigers heeft aangenomen.

De Regering heeft namelijk, na het advies van de Raad van State, de oorspronkelijke tekst gewijzigd.

Tenslotte sprak de Commissie de wens uit dat eerlang een ontwerp of voorstel van wet zal worden ingediend om na de gerechtelijke vakantie een algemene openbare vergadering in de arbeidshoven te houden onder nadere bepaling van de redevoeringen die er zullen moeten worden uitgesproken.

De vertegenwoordigers van de arbeidshoven hebben daarop sterk aangedrongen omdat zij terecht bezield zijn met het verlangen ook die hoven te omringen met een luister als die van de hoven van beroep.

Tenzij dus bij de opening van het gerechtelijk jaar geen redevoeringen meer worden gehouden en de algemene vergaderingen hun loutere uitdrukking zullen vinden in de parousia van een stille waardigheid, zal opnieuw de wekroep te horen zijn om het woord te voeren. De mercuriale heeft nog een toekomst voor zich, ook al is zij facultatief geworden...

Het enig artikel is aangenomen met 16 stemmen bij 2 onthoudingen.

Dit verslag is goedgekeurd bij eenparigheid van de 18 aanwezige leden.

De Verslaggever,
R. LALLEMAND.

De Voorzitter,
P. de STEXHE.